

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Ψλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Καρναβάλι Σοχού

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Μέριου, Κουδουνοφόροι Σοχού

γ. Σύντομη Περιγραφή(έως 50 λέξεις): Έθιμο τοπικό, παμπάλαιο, που έχει τις ρίζες του στα καλοχρονίτικα, γονιμικά δρώμενα, που βιώνουν με ιδιαίτερο ζήλο οι Σοχινοί μέχρι σήμερα. Είναι συλλογική προσπάθεια αλλά και ατομική υπόθεση και ευθύνη του κάθε Σοχινού. Απαραίτητα στοιχεία, εκτός από δέρματα μαύρου τράγου, είναι ο μελωδικός ήχος των κουδουνιών, ο ρυθμικός βηματισμός, το ερωτικό τραγούδι, το κέρασμα.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

χ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις

☐ επιτελεστικές τέχνες

χ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις

☐ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν

χ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία

☐ άλλο

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο: Το έθιμο τελείται στον Σοχό Θεσσαλονίκης.

στ. Λέξεις-κλειδιά: Μέριου, Καρναβάλι Σοχού, Κουδουνοφόροι Σοχού, κουδούνια, μάσκα-καλπάκι

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου; Φορέας του εθίμου είναι μικροί και μεγάλοι κάτοικοι του τόπου που φροντίζουν να το διαφυλάττουν στο πέρασμα των χρόνων. Επικουρούν στο «μεράκι» τους και οι φορείς του Σοχού όπως π.χ. Σύλλογοι, η Δημοτική Ενότητα Σοχού κτλ που ομοίως συμμετέχουν παντί τρόπο στην τέλεσή του.

β. Έδρα/τόπος

Διεύθυνση: Λαογραφική Ομάδα Γυναικών Σοχού

ΤΚ: 57002 Σοχός

Τηλ.2395022192 κιν. 6972441406

e-mail:gynaikes.sochou@gmail.com

url/ site web:

FB: Λαογραφική Ομάδα Γυναικών Σοχού

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

Όνομα: Χρυσή Νόικου

Ιδιότητα: Συντ. ΕΛΤΑ, πρόεδρος Λαογραφικής Ομάδας Γυναικών Σοχού

e-mail: xrisi.noikou@gmail.com

Όνομα: Γιάννης Μήττας

Ιδιότητα: Συντ. δάσκαλος, πρόεδρος Ομάδας Κουδουνοφόρων Σοχού

Όνομα: Χρήστος Καρακόλης

Ιδιότητα: Συντ. εκπαιδευτικός

e-mail: christoskarakolis@gmail.com

Όνομα: Χρυσή Σάμου

Ιδιότητα: Δημοσιογράφος, Αντιδήμαρχος Πολιτισμού Δήμου Λαγκαδά

e-mail: chrysasamou@yahoo.gr

Όνομα: Δημήτρης Πεϊδης

Ιδιότητα Αρχιτέκτων Μηχανικός Συνταξιούχος ΔΥ

e-mail peidis@gmail.com

Όνομα: Κώστας Ασλανίδης

Ιδιότητα: Συντ. δάσκαλος

e-mail: aslan2@otenet.gr

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Το έθιμο του Σοχινού Καρναβαλιού ξεκινάει με το Τριώδιο και κορυφώνεται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς και την Καθαρή Δευτέρα. Παλαιότερα είχε χαρακτήρα ευετεριακό-καλοχρονιάτικο. Έλεγαν χαρακτηριστικά: «Αν δεν γίνουν καλά καρναβάλια, δεν θα πάει καλά η χρονιά». Σήμερα, χωρίς να χάσει τον ευετηριακό του χαρακτήρα, έγιναν εντονότερα τα ψυχαγωγικά χαρακτηριστικά του κεφιού, της διασκέδασης και του έρωτα.

Βρίσκουμε στον Σοχό, μικρούς και μεγάλους, άνδρες και γυναίκες, να ντύνονται καρναβάλια όχι κάνοντας μια απλή αναβίωση εθίμου, αλλά βιώνοντας με ιδιαίτερη ένταση ένα ιδιαίτερο δρώμενο, ατομικά ή ομαδικά μέσα σε όμορφες παρέες, στους δρόμους, στις πλατείες, στα καφενεία και στα σπίτια του χωριού.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Σοχινού Καρναβαλιού είναι: τα μαύρα τραγίσια δέρματα, το καλπάκι (κεφαλοστολή) και τα κουδούνια. Η μάσκα σήμερα κατασκευάζεται από μαύρο μάλλινο ύφασμα (σαγιάκ'). Καταλήγει σε υψικόρυφη κεφαλοστολή καλυμμένη με πολύχρωμα μικρά κομμάτια χαρτιού, ενώ από την κορυφή της κρέμονται πολύχρωμες κορδέλες, ασημένιες κλωστές (τέλια) και ουρά αλεπούς.

Το τμήμα που καλύπτει το πρόσωπο είναι διακοσμημένο με πολύχρωμα και πολύμορφα σχέδια, κυρίως γεωμετρικά, από λεπτές ταινίες (*σιρίτια*) και ψιλές χάντρες. Στο μέτωπο σχηματίζεται ένας σταυρός. Μακριές τρίχες άσπρες ή μαύρες από ουρές αλόγων, σχηματίζουν τα μουστάκια.

Τα κουδούνια είναι πέντε: ένα μεγάλο (το *μπατάλι*) και τέσσερα μικρότερα (τα *κυπριά*). Και τα πέντε αποτελούν τη λεγόμενη *ντουζίνα* (όρος περιεκτικός και όχι κατ' ανάγκη αριθμητικός). Το μπατάλι είναι σφυρήλατο, κάθετη δε τομή του, σε οποιοδήποτε σημείο του μας δίνει έλλειψη. Για γλωσσίδι χρησιμοποιείται ένα λεπτό σιδερένιο ραβδί. Τα κυπριά είναι μπρούτζινα χυτά, έχουν μορφή κολουρου κώνου και για γλωσσίδι τους έχουν ένα μικρότερο κυπρί. Το βάρος της ντουζίνας κυμαίνεται από 15 έως 20 Kg.

Σε μια αντιπροσωπευτική ντουζίνα τα τέσσερα κυπριά διαφέρουν μεταξύ τους στο μήκος της γενέτειράς¹ τους κατά δύο εκατοστά. Το μήκος της γενέτειρας του μεγάλου κουδουνιού δίνει και το όνομα στο σύνολο. Έτσι, έχουμε τις 24άρες ντουζίνες (με μήκη: 24 εκ., 22 εκ., 20 εκ., 18 εκ.), τις 22άρες και για τις μικρότερες ηλικίες τις 20άρες, 18άρες και ούτω καθεξής.

Τα κουδούνια της ντουζίνας δεν είναι τυχαία. Πρέπει να ταιριάζουν μεταξύ τους, ώστε να βγάζουν αρμονικούς ήχους. Γι' αυτό έχουν ειδικό σχήμα και όγκο και κατασκευάζονται από ειδικό κράμα μετάλλου. Προφανώς και η διαφορά των 2 εκ. δεν είναι τυχαία. Καθώς βαδίζει το καρναβάλι και δονούνται διαδοχικά τα κυπριά, οι ήχοι τους αποτελούν μια αρμονική μελωδία, με το μπατάλι να δίνει τον ρυθμό.

Το ιδιαίτερο ηχόχρωμα της κάθε ντουζίνας είναι το χαρακτηριστικό αναγνώρισης του κάθε καρναβαλιού. Αν μάλιστα κάποιο καρναβάλι εμφανιστεί με κουδούνια κακόφωνα ή αταίριαστα, θα αντιμετωπίσει τα σκωπτικά σχόλια, ενώ παλαιότερα κινδύνευε να τιμωρηθεί.

Η εξεύρεση των κατάλληλων κουδουνιών αποτελεί τη μεγαλύτερη έγνοια και φροντίδα κάθε σοχινής οικογένειας και πολλές φορές γι' αυτόν τον σκοπό ταξιδεύουν σε διάφορα κτηνοτροφικά κέντρα, στις πομακικές κοινότητες της Θράκης ή ακόμα μέχρι τη Βουλγαρία και την Τουρκία.

Έτσι, θεωρούνται ιδιαίτερα ευτυχείς και προνομιούχοι όσοι καταφέρουν να ταιριάζουν μια ντουζίνα, την οποία αισθάνονται ως το πολυτιμότερο περιουσιακό τους στοιχείο. Ας σημειωθεί, ότι το σπουδαιότερο δώρο που ένας πατέρας μπορεί να κάνει στο παιδί του είναι μια ντουζίνα κουδούνια.

Είναι εντυπωσιακό το θέαμα να βλέπει κανείς τις μέρες της Αποκριάς και μάλιστα το Σάββατο της Τυρινής, μικρά και μεγάλα παιδιά, , συχνά χωρίς άλλο στοιχείο μεταμφίεσως, τα οποία με κόπο αλλά και έκδηλη χαρά και ικανοποίηση είναι ζωσμένα με κουδούνια.

Κουδούνια, όμως, χωρίς άλλα στοιχεία μεταμφίεσης φορούν συχνά και μεγάλοι, άνδρες και γυναίκες, καθ' όλη τη διάρκεια του Τριωδίου. Δεν είναι μάλιστα σπάνιο το θέαμα να βλέπει κανείς κάποιον να ξεπετάγεται από τη γωνιά του δρόμου, ζωσμένος με βαριά κουδούνια, χτυπώντας τα εκστατικά, με γρήγορες κινήσεις.

¹ Ο γεωμετρικός όρος "γενέτειρα" χρησιμοποιείται στη μέτρηση του μήκους κωνικών αντικειμένων. Στην προκειμένη μετρά το μήκος από το επάνω μέρος του κουδουνιού έως το κάτω από την πλάγια πλευρά του. Με αυτόν τον όρο μέτρησης προσδιορίζουν και χαρακτηρίζουν την ντουζίνα (π.χ εικοσιτεσσάρα, εικοσιδυάρα κτλ) οι ντόπιοι κάτοικοι του Σοχού. Περισσότερα στο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%82_%CE%BA%CF%8E%CE%BD%CE%BF%CF%82

Το ντύσιμο του καρναβαλιού (που μπορεί να είναι από ένα βρέφος, έφηβοι, αγόρια και κορίτσια, γυναίκες κάθε ηλικίας, έως ένας υπέργηρος 90χρονος Σοχινός) γίνεται με τη βοήθεια φίλων ή συγγενών που γνωρίζουν τη σειρά που τηρείται για την ορθή τοποθέτηση όλων των στοιχείων που απαρτίζουν την ενδυμασία καθώς και το δέσιμο που βοηθά τον κουδονοφόρο να σηκώνει με ευκολία τα κουδούνια.

Στην αρχή φοράει τα τσαρούχια, που είναι κατασκευασμένα από τομάρι αγριογούρουνου. Στα πόδια φοράει μάλλινες μαύρες κάλτσες τοπικής κατασκευής. Είναι ιδιαίτερη τιμή για τις ντόπιες κοπέλες ή γυναίκες το πλέξιμο και η προετοιμασία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους προκειμένου να ενδύσουν το οικείο πρόσωπο (συγγενή εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, τον φίλο, τον συνάδελφο, τον σύντροφο, τον συνεργάτη κτλ.)

Στη συνέχεια ενδύεται μάλλινη πλεκτή φανέλα με μανίκια που καταλήγουν σε κεντημένα γεωμετρικά σχέδια διαφόρων χρωμάτων στο ύψος του αγκώνα. Από πάνω φορούν λευκό ή γαλάζιο μακρυμάνικο πουκάμισο με διπλωμένα τα μανίκια, ώστε να φαίνονται τα κεντημένα ακροφάνελα.

Μετά φοράει δέρματα μαύρου τράγου, με πλούσιο και μακρύ τρίχωμα. Το παντελόνι (*ντιλί τσιζίρ*) και το αμάνικο σακάκι (*κουζούφ*). Έπειτα ζώνεται τα κουδούνια, τα οποία ήσαν ήδη δεμένα μεταξύ τους με χοντρό σχοινί, σε σωστές αποστάσεις, ώστε να μη συγκρούονται μεταξύ τους, με κατάλληλη σειρά και με το μπατάλι στο κέντρο. Το σύνολο των κουδουνιών εξαρτάται σφιχτά από ένα μακρύ, σκουρόχρωμο, υφαντό ζωνάρι περασμένο σταυρωτά στους ώμους του.

Στη συνέχεια, ρίχνει, περασμένη από τον αυχένα μια πλεχτή, μάλλινη, εσάρπα, συνήθως κόκκινου, πράσινου ή καφέ χρώματος. Παλαιότερα, αντί για εσάρπα, φορούσαν ένα μεγάλο, λευκό, τετράγωνο μαντίλι, κεντημένο στις τέσσερις γωνίες του. Ήταν δώρο, της αρραβωνιαστικιάς του καρναβαλιού, στοιχείο από το οποίο μπορούσε να το αναγνωρίσει.

Στο τέλος φοράει το καλπάκι (*κεφαλοστολή*), που το εφαρμόζουν με ακρίβεια στο πρόσωπό του, δένοντάς το πίσω. Παλαιότερα το έραβαν.

Όταν ολοκληρωθεί η τελετουργία του ντυσίματος, οι παρευρισκόμενοι φίλοι και συγγενείς το χτυπούν ελαφρά στην πλάτη και του εύχονται «*Στο καλό, υγεία και καλή σοδειά να δίνει ο θεός*». Την ίδια στιγμή η μητέρα του, η γιαγιά ή κάποια στενή συγγενής το ραίνει με λίγο νερό και χύνοντας το υπόλοιπο καταγής, εύχεται να είναι ο δρόμος του ελεύθερος, όπως ελεύθερο κυλά το νερό.

Το καρναβάλι, κρατώντας γκλίτσα ή σπαθί στο ένα χέρι και ένα μπουκάλι ποτό στο άλλο, συνήθως ούζο, με ρυθμικούς βηματισμούς, «αλωνίζοντας γη και αέρα στο πέρασμά του», κερνά γνωστούς και συγγενείς που συναντά στον δρόμο του.

Πλησιάζοντας προς την πλατεία του χωριού, ενώνεται με άλλα καρναβάλια. Αγκαλιασμένοι, με σκυμμένα τα καλπάκια ή και γονατιστοί τραγουδούν τραγούδια «του έρωτα, του παράπονου και της καταφρόνιας» (βλ. Παράρτημα). Σε κάθε παύση των τραγουδιών ξεχύνονται κραυγάζοντας, χοροπηδώντας και τινάζοντας πάνω κάτω εκστατικά τα κουδούνια.

Αξίζει να αναφερθεί η συμμετοχή του καρναβαλιού μας: στην τελετή λήξης της Ολυμπιάδας των Αθηνών 2004, στο Ηρώδειο σε εκδήλωση του Λυκείου Ελληνίδων Αθηνών το 1992, στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης σε παρουσίαση αποκριάτικων δρώμενων της Βόρειας Ελλάδας από την Δόμνα Σαμίου το 2003, στους Δρόμους Κουδουνιού που οργανώνονται παραμονές Αποκριάς στη

Θεσσαλονίκη (2015, 2016, 2017, 2019) στη Βερόνα της Ιταλίας το 2010, στο Πέρνικ της Βουλγαρίας το 2012 και τελευταία στο Τρικάρικο της Νότιας Ιταλίας, το 2018.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Τα καρναβάλια ντύνονται στα σπίτια τους με τη βοήθεια συγγενών και φίλων. Καταλήγουν στους δρόμους, σε ταβέρνες, σε σπίτια όλες τις ώρες, κυρίως νυκτερινές. Η κορύφωση του εθίμου γίνεται το απόγευμα της Καθαρής Δευτέρας, όπου μπορεί να συγκεντρωθούν περισσότερα από 300 καρναβάλια και να ξεχυθούν σε προδιαγεγραμμένη πορεία που είναι καθοδική από το παραδοσιακό σπίτι (μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής και διατηρητέο μνημείο του τόπου) του εκπαιδευτικού Γιάννη Α. Μήττα, διασχίζοντας τον δρόμο που οδηγεί στο παραδοσιακό καλντερίμι πέριξ της κεντρικής πλατείας του πολιούχου Αγίου Γεωργίου. Αφού υπό τους ήχους παραδοσιακής μουσικής και τραγουδιών που ερμηνεύονται ζωντανά βηματίζουν ατάκτως, χορεύουν και κεράσουν τους θεατές, που συρρέουν από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό για να τους θαυμάσουν, καταλήγουν στην Κάτω Αγορά. Ακολουθώς διασπείρονται εκ νέου σε όλο τον οικισμό, αποτελώντας πόλο έλξης και πυρήνα ομάδων γλεντιού, χαράς και κεφιού που αναζωπυρώνονται.

Αντικείμενα που συνδέονται με την επιτέλεση

Κουδούνια, σχοινιά, μανικέτια (μάλινα πλεκτά τμήματα ακροφανελάς που φορούνται στον βραχίονα), εσάρπα, πουκάμισο, γκλίτσα, σπαθί, δερμάτινο αμάνικο σακκάκι (κουζούφ'), δερμάτινο παντελόνι (ντιλί τσιζίρ), κεφαλοστολή (καλπάκ') τμήμα της οποίας είναι η μάσκα, κάλτσες (σκαφούνια), τσαρούχια (υποδήματα από δέρμα γουρουνιού), ζωνάρι μάλλινο υφαντό μήκους 7 μέτρων, ποτό (ούζο, τσίπουρο, μέντα, κονιάκ). Εκτός από τα κουδούνια, όλα κατασκευάζονται από τις γυναίκες του Σοχού και ντόπιους λαϊκούς τεχνίτες.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Μινιατούρες κουδουνοφόρων και άλλα αναμνηστικά που σχετίζονται με το έθιμο. Μετά από έκδηλο ενδιαφέρον των επισκεπτών για να λάβουν κάτι ως ενθύμιο του δρωμένου, ομάδες γυναικών του Σοχού προχώρησαν στην αποτύπωση του Κουδουνοφόρου σε μικρογραφία αλλά με πιστή αντιγραφή των στοιχείων που αυτός φέρει. Έτσι, κατασκεύασαν ομοίωμά του με όλα τα στοιχεία που απαρτίζουν την ενδυμασία του. Στο παρελθόν έχουν δημιουργηθεί και αναμνηστικά μπρελόκ κεφαλοστολής, κάδρα και κούπες.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Πρόκειται για έθιμο που το βρήκαμε από τους παππούδες μας και αυτοί από τους δικούς τους. Δεν είναι έθιμο που αναβιώνει αλλά που βιώνεται μέχρι σήμερα χωρίς διακοπή, ακόμα και στις δύσκολες περιόδους της ιστορίας μας. «Κατακλυσμός να γίνει, καρναβάλια θα γίνουν», έλεγαν οι παλαιότεροι.

Λέγεται, ότι τον 4ο μ.Χ. ο Άγιος Θεόδωρος με τους στρατιώτες του βρέθηκε κάποτε στην περιοχή κυκλωμένος από αλλόθρησκους εχθρούς. Αφού εξαντλήθηκαν όλα τα εφόδιά τους, για να συντηρηθούν έσφαξαν και τα τελευταία γίδια τους. Τότε ο Άγιος Θεόδωρος σκέφτηκε να ντυθούν οι στρατιώτες του με τα δέρματα των σφαγμένων ζώων, να κρεμάσουν και τα κουδούνια τους και έτσι τραγόμορφοι και αλαλάζοντας

να ορμήσουν στους εχθρούς, οι οποίοι τράπηκαν πανικόβλητοι σε φυγή. Χαρακτηριστικό του θρησκευτικού υπόβαθρου που δίδεται στο έθιμο είναι και η συνήθεια που και σήμερα επικρατεί να πηγαίνει μία ομάδα καρναβαλιών στο ξωκλήσι των Σαράντα Μαρτύρων, δύο χιλιόμετρα ανατολικά του χωριού.

Η τοπική παράδοση για τον Άγιο Θεόδωρο φαίνεται ότι είχε επηρεάσει την τοπική αγιογραφία. Κατά μαρτυρία πολλών γερόντων του Σοχού, μέχρι και τη δεκαετία του 1930, στον ενοριακό ναό του Αγίου Γεωργίου υπήρχε εικόνα που παρίστανε τον Άγιο Θεόδωρο σαν καρναβάλι με δέρματα και κουδούνια.

Σύμφωνα όμως με την προφορική παράδοση, το έθιμο είναι πολύ παλιό. Στην ίδια άποψη φαίνεται να καταλήγει και ο Γεώργιος Αικατερινίδης, ο οποίος αναφέρει στα *Εθιμολογικά της Αποκριάτικης Περιόδου* (σελ. 205-207): «Κάτω όμως από την αιτιολογική αυτή παράδοση [ενν. της σχέσης με τον Άγιο Θεόδωρο] κρύβεται η ιστορική μνήμη για τις επιδρομές, που οι Γιουρούκοι της περιοχής έκαναν στο Σοχό. Αλλά βέβαια το έθιμο είναι παλαιότερο και από την ιστορική πραγματικότητα. Αποτελεί κατάλοιπο αρχέγονων τελετών που γίνονταν για την καρποφορία της γης. Χαρακτηριστικό είναι ότι και σήμερα ακόμη τα καρναβάλια στο Σοχό είναι στενά δεμένα με την πλούσια παραγωγή των χωραφιών και των κοπαδιών και είναι βαθιά ριζωμένη η πεποίθηση ότι παράλειψη τέλεσης του εθίμου θα έχει καταστρεπτικές συνέπειες».

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

Το αξιοπρόσεχτο στο σοχινό δρώμενο είναι ότι κάθε ντόπιος νιώθει ταυτισμένος με αυτό. Το βίωμα είναι τόσο έντονο, που με το πέρας του εθίμου οι κάτοικοι έχουν έναν ολόκληρο χρόνο μπροστά τους να συνομιλούν για τα τελεσθέντα παλαιά και πρόσφατα και να προετοιμάζονται για τα μελλούμενα.

Οι ντόπιοι δεν φείδονται κόπου και χρόνου για να αναζητήσουν την κατάλληλη ντουζίνα (κουδούνια) οπουδήποτε στην Ελλάδα ή και τα Βαλκάνια. Το μεράκι τους αυτό εκφράζει μια ιστορία που αφηγείται η οδοντίατρος Άννας Σελίδου ως εξής: «Μεγάλος σε ηλικία Σοχινός ερχόταν αραιά για τη θεραπεία των δοντιών του στο ιατρείο μου. Άνθρωπος του μόχθου, γεωργός, δεν είχε ποτέ την οικονομική επιφάνεια για να τελειώσει τις εργασίες που απαιτούνταν για τη στοματική του υγεία. Μια χρονιά το πήρε απόφαση. Άννα μετά τη συγκομιδή θα έρθω για να ολοκληρώσουμε τις εργασίες. Οι μήνες περνούσαν, το ίδιο και το καλοκαίρι. Φθάσαμε στον Φλεβάρη και ο ασθενής περιχαρής με συναντά με ένα πλατύ χαμόγελο, λέγοντάς μου: Άννα μου ζητώ συγγνώμη, ό,τι ξεπερίσεψα για τα δόντια έγιναν κουδούνια».

Σήμερα, σε μια εποχή έντονου ατομικισμού, το δρώμενο αυτό ενδυναμώνει τη συλλογικότητα, τη συντροφικότητα και ενισχύει τους κοινωνικούς δεσμούς και θεσμούς.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Αφορμή υπήρξε η επίσκεψη ομάδας Σοχιανών με τον τότε Δήμαρχο Σοχού Θεοφάνη Παπά στην πόλη Binche του Βελγίου και στο International Museum of Carnival and Mask το 2008. Στις προθήκες του Μουσείου εκτίθεται ομοίωμα σε

φυσικό μέγεθος του καρναβαλιού του Σοχού. Εκεί για πρώτη φορά ενημερώθηκε η επιτροπή για την ΑΠΚ και ότι το 2003 το καρναβάλι του Binche εντάχθηκε στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που προβλέπει η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003). Επιστρέφοντας ενημερώθηκαν οι φορείς και επικοινωνήσαμε με το Κέντρο Λαογραφίας Ακαδημίας Αθηνών, οι οποίοι μας εξήγησαν την πολυπλοκότητα της διαδικασίας.

Στη συνέχεια συγκεντρώσαμε περισσότερες πληροφορίες μέσα από το διαδικτυο οργανώθηκαν δύο ημερίδες για το δρώμενο (με τους κ.κ. Αικατερινίδη, Μουτσόπουλο, Μελίκη κ.ά). Το 2017 συζητήθηκε το θέμα της ένταξης του εθίμου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας και η υποβολή σχετικού δελτίου με τα μέλη της Λαογραφικής Ομάδας. Ακολούθησε σειρά συζητήσεων με τους φορείς αλλά και τους κατοίκους σε εκδηλώσεις, γιορτές αλλά και σε καφετέριες και ταβέρνες. Υπήρξε συμφωνία όλων των Σοχινών και έτσι, αφού ενημερωθήκαμε από το διαδίκτυο για τη διαδικασία Εγγραφής Στοιχείων Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Εθνικό Ευρετήριο, προχωρήσαμε στην αποστολή δήλωσης Πρόθεσης Υποβολής Δελτίου Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Συντάκτες του δελτίου θα μπορούσαν να είναι όλοι οι Σοχινοί. Στις μικρές κοινωνίες όμως πάντοτε υπάρχουν ομάδες πολιτισμού που καθοδηγούμενοι από το μεράκι φροντίζουν χάριν συνόλου να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Η μετάδοση στις νεότερες γενιές είναι πρωτίστως ενδοοικογενειακή υπόθεση. Σημαντικό όμως ρόλο παίζουν: το περιβάλλον της γειτονιάς, οι συγγενείς, οι παρέες και κάποια πρόσωπα που λειτουργούν ως πρότυπα.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Το δρώμενο είναι τόσο βαθιά ριζωμένο σε όλες τις οικογένειες του Σοχού, που δεν χρειάστηκε στο παρελθόν αλλά ούτε και σήμερα να εφαρμοστούν πολιτικές διαφύλαξης. Πάντως, στο Τοπικό Μουσείο Σοχού έχουμε πέντε κούκλες σε φυσικό μέγεθος ντυμένες με αυθεντικές στολές καρναβαλιών, ως παρακαταθήκη όχι μόνον για εμάς, αλλά και για τους επισκέπτες.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Καταγραφή μαρτυριών από παλαιότερους, συλλογή φωτογραφιών, καταγραφή και ηχογραφήσεις τραγουδιών της Αποκριάς / Δημιουργία ντοκιμαντέρ, συμμετοχή σε ανάλογες εκδηλώσεις κουδονοφόρων σε πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Abbott George-Frederic, «Ένας Άγγλος στην Μακεδονία του 1900», Εκδ. Στοχαστής 2007

Γεώργιος Ν. Αικατερινίδης, «Τα Καρναβάλια του Σοχού Θεσσαλονίκης», (Πρακτικά Γ΄Συμποσίου Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού χώρου), Ι.Μ.Χ.Α. Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 13-23

Γεώργιος Ν. Αικατερινίδης, «Εθιμολογικά της αποκριάτικης περιόδου στον Βορειοελλαδικό χώρο», σελ.189-210

Jane K. Cowan, “Folk Truth: When the Scholar Comes to Carnival in a “Traditional” Community”, 1988, sel. 245-257

Ζυράννα Ζατέλη, «Και με το φως του λύκου επανέρχονται», σελ. 344-361

Φοίβος Ανωγειανάκης, «Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα», Αθήνα 1976 σελ. 54 και εξ.

Dr. E. Karpodini-Dimitriadi, “Ethnography of European traditional cultures’, 1995” (The Karnavalia of Sohoh near Thessaloniki”), σελ. 86-90

Ψαρράς Σεραφείμ Αθ, Η Αποκριά στο Σοχό Δομή – λειτουργία – μετασχηματισμοί μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2013.

Δήμητρα Γουτακόλη, «Στις Ρίζες της Παράδοσής μας» (Οδοιπορικό στις αναλλοίωτες παραδόσεις, δρώμενα και έθιμα του Σοχού), Διπλωματική εργασία Α.Π.Θ.-Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαίδευσης, 2005, σελ. 69-101

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)

β. Χάρτες

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

Φωτογραφικό Αρχείο Δημοτικής Κοινότητας Σοχού, Ιδιωτικές Συλλογές

«Ρίζες του Τόπου μας», ντοκιμαντέρ μεγάλου μήκους του Νέστορα Μάτσα, 1970

«Λαϊκά Δρώμενα», ντοκιμαντέρ της ΕΡΤ-2, 1982

«Καρναβάλι Σοχού», Ντοκιμαντέρ του Νίκου Αβαγιανού, TV MAKEΔONIA, 1992

«Διασπορά», εκπομπή της Χρύσας Σάμου στην ΕΡΤ-3, Αφιέρωματα στο Καρναβάλι του Σοχού, 2005, 2007 και εξ.

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BF%CF%87%CF%8C%CF%82>

<https://sohosfm.gr/>

<https://www.youtube.com/watch?v=-X8ybQong80> (2014)

<https://www.youtube.com/watch?v=JsqUY3s9cAc> (2018)

<http://www.pontos-news.gr/article/147841/ethimo-ton-koydoynoforon-ston-soho-lagkada-dromena-kai-glenti-mehri-tin-kathara>

<http://apokries.ert.gr/koudounoforoi-sohos-thessalonikis/>

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

α. Όνομα Συντάκτη/-ών

Χρυσή Νόικου, Χρήστος Καρακόλης, Γιάννης Μήττας, Κώστας Ασλανίδης, Δημήτρης Πεϊδης, Χρύσα Σάμου.

β. Ιδιότητα Συντάκτη/-ών

ό.π. παράγρ. 2

γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου

Σοχός, 1 Οκτωβρίου 2019

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου